

Tudós tanárok

Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum gazdag és sokrétű könyvkiadói tevékenységének egyik része a *Tudós tanárok – tanár tudósok* című sorozat. A sorozat eddigi 25 kötetének alap gondola az 1883. évi középiskolai törvényhez kapcsolódik. Ebben megfogalmazták, hogy a tanár egyben tudós is, aki szaktudományát magas fokon műveli, mert igazán csak az adhat, aki „bőviből tud meríteni”. E gondolat jegyében született a sorozat, melyben bemutatunk negyedszáz tudós tanár életútját. Helyet kapott a sorozatban többek között Kuncz Adolf, a fizikus, Wallner Ernő, a földrajztudós, Kotsis Iván, az építész, Bocsor István, a történész, Marek József, az állatorvos stb. Közös vonásuk, hogy valamennyien közép- vagy felsőfokon tanítottak – tehát tanárok voltak –, ugyanakkor magas szinten művelték a tudományok valamelyik területét. Az egyes kötetek felépítése is ezt az elvet követi. Az életrajzok után szemelvények következnek, melyek bepillantást engednek a bemutatott személy tudományos és tanári-pedagógiai tevékenységébe.

A XIX. század végi igény természetesen a XXI. századra megkopott, pontosabban megváltozott. A tudományok hihetetlenül gyors fejlődése új munkamegosztást hozott létre. Az egyik oldalon a tudományok művelése laboratóriumokat, felszereléseket, kísérleti eszközöket igényel, a másik oldalon viszont a tudományok gyors fejlődése következtében a szaktanár legfőbb feladata nem az egytől haladás, legföljebb a lépéstartás a tudománnyal.

Az igények, lehetőségek tehát mások, mint egy-két emberöltővel ezelőtt, a sorozat mégis aktuális. Egyrészt, mert a tudós tanárok meghatározóan hatottak az előző korszakok tudományára és pedagógiájára, s kicsit más lenne a világ nélkülük. Hegedűs Géza, Fülep Lajos, Újszászy Kálmán, Marek József és Kühn Raymund, meg a többiek nélkül szegényebb lenne egy-egy szakterület tudományszerűsége és oktatása.

Másrészt a sorozat más szempontból is hézagpótló, hiszen emléket állít olyan tudósoknak, akikről – sajnos – keveset tudunk. Vajon hányan tudják ma már, hogy Marek tankönyvét németül hat, angolul három, oroszul két alkalommal adták ki, de megjelent olaszul, spanyolul és kínaiul is, vagy ki tudja ma már, hogy Győri Gáspár volt a korszerű iskolai könyvtár megteremtésének első úttörője, hogy Bogárné Cecil már az első világháború előtt feszegette az osztályozás kérdéseit? És vajon hányan ismerik Kuncz Adolf ingakísérleteit?

Bizonyos, hogy a múlt századi középiskolai törvény – mely Eötvös Loránd szemléletét tükrözi – igénye ma már megvalósíthatatlan, de azért amikor a pedagógus oktató tevékenységének hatékonyságát kutatjuk, akkor tudnunk kell, hogy a tudományos igényű felkészültség meghatározza a tanár hitelességét, pedagógiai tevékenységének hatásfokát.

A sorozatban bemutatott huszonöt tudós tanár mindegyike értékes, de a válogatásban sajnálatos módon nehéz valamilyen rendszert felismerni. A bemutatott személyek kiválasztása ugyanis a kiadó lehetőségeitől, azaz a támogatóktól és a pályázatoktól függött.

A hazai neveléstörténeti könyvkiadás eddig leghosszabb sorozata az Országos Pedagógiai Könyvtár kiadásában, Jáki László gondozásában jelenik meg, évente három-öt művel.

F.K.

